

Lahden kaupunki, ympäristöterveys

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman toteumaraportti 2025

Sisällysluettelo

1.	Toimintaympäristö, valvonnan vaikuttavuus ja kehitystyö.....	3
1.1.	Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi	3
1.2.	Valvonnan riskiperusteisuus ja tehokas kohdentaminen.....	3
1.3.	Valvontaohjelmakauden teema ja valvonnan vaikuttavuus	3
1.4.	Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	4
1.5.	Laatutyö	4
1.6.	Tietojärjestelmäkehitystyö ja arkistointi	4
1.7.	Viestintä.....	5
1.8.	Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvittäminen	5
1.9.	Valvonnan maksullisuuden edistäminen ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentaminen	6
2.	Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutuminen.....	7
2.1.	Elintarvikehuoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettely.....	7
2.2.	Kontaktimateriaalivalvonta.....	7
2.3.	Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta.....	7
2.4.	Muu valvonta	8
2.5.	Näytteenotto	9
2.6.	Painopisteet ja projektit.....	10
3.	Terveystensuojelun valvontasuunnitelman toteutuminen.....	11
3.1.	Huoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettely	11
3.2.	Asuntojen ja oleskelutilojen terveyshaittaepäilyjen selvittäminen	11
3.3.	Talousvesivalvonta.....	11
3.4.	Uimavesivalvonta.....	12
3.5.	Radon.....	13
3.6.	Näytteenotto	13
3.7.	Painopisteet ja projektit.....	14
4.	Tupakkalain ja lääkelain valvontasuunnitelman toteutuminen.....	15
4.1.	Myynnin valvonta	15
4.2.	Ennalta ehkäisevä päihdetyö.....	15
4.3.	Muu valvonta	15
4.4.	Painopisteet ja projektit.....	15
5.	Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman toteutuminen.....	16
5.1.	Eläinlääkäripalvelut.....	16
5.2.	Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta.....	16
5.3.	Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden tuonnin ja viennin valvonta	17
6.	Liitteet	18

1. Toimintaympäristö, valvonnan vaikuttavuus ja kehitystyö

1.1. Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi

Lahden ympäristöterveys vastaa Lahden kaupungin alueen ympäristöterveydenhuollon valvonnasta. Yksikkö kuuluu Lahden kaupunkiympäristön palvelualueen rakennus- ja ympäristövalvonnan vastuualueeseen.

Ympäristöterveys on laatinut ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman vuodelle 2025. Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunta kaupungin ympäristöterveydenhuollosta vastaavana toimielimenä on hyväksynyt suunnitelman.

Suunnitelman toteutumista arvioidaan jokaisen kalenterivuoden päätteeksi. Arviointiraportti käsitellään rakennus- ja ympäristölupalautakunnassa ja toimitetaan Ruokavirastolle sekä Lupa- ja valvontavirastolle helmi-kuun loppuun mennessä.

1.2. Valvonnan riskiperusteisuus ja tehokas kohdentaminen

Lahden ympäristöterveyden valvonnan pohjana ovat olleet Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2025–2028, Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2025–2028, Valtakunnallinen terveydensuojelun valvontaohjelma vuosille 2025–2028 ja Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2025–2028. Valvontaa on kohdennettu riskiperusteisesti siten kuin valtakunnallisissa valvontaohjelmissa sekä Ruokaviraston ohjeessa Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen on esitetty.

Kaupungin alueelle vuoden 2025 aikana perustetut uudet elintarvikekohteet on arvioitu ja pisteytetty käyttäen Ruokaviraston ohjetta. Terveystensuojelulain mukaisten valvontakohteiden riskinarviointi on tehty Valviran riskinarviointiohjeistuksen mukaisesti. Näiden perusteella on määritetty jokaiselle kohteelle suunniteltu valvontatiheys, jota on voitu riskiperusteisesti korjata tarkastushavaintojen perusteella. Tupakkalain suunnitelmallinen valvonta perustuu tupakkalain valvontaohjelmaan kirjattuihin ohjeellisiin tarkastustiheyksiin. Tarkoituksenmukaista valvontatiheyttä on arvioitu ja valvontaa tarvittaessa priorisoitu valvontahistorian perusteella.

Ruokamyrkytys- ja terveyshaittaepäilyihin, kuluttajavalituksiin sekä keskusviranomaisilta tulleisiin valvontapyyntöihin on reagoitu viipymättä. Tarkastustoiminnan lisäksi valvontaa on suoritettu sekä suunnitelmallisesti, että reaktiivisesti kohdennetuilla näytteenotoilla.

1.3. Valvontaohjelmakauden teema ja valvonnan vaikuttavuus

Valvontaohjelmakauden 2025–2028 teemoja ovat vaikuttava valvonta, varautuminen häiriötilanteisiin ja ydintehtävät. Nämä aihealueet otettiin huomioon vuoden 2025 valvonnassa.

Valvonnan vaikuttavuutta voidaan parantaa hyvän viranomaisyhteistyön sekä ennaltaehkäisevien toimintatapojen kautta. Hyvään yhteistyöhön toimijoiden ja muiden eri viranomaistahojen suuntaan on Lahdessa panostettu. Lahden ympäristöterveys kuuluu kaupunkiorganisaatiossa samaan vastuualueeseen kuin ympäristöpalvelut ja rakennusvalvonta, joten yhteistyö näiden yksiköiden välillä on ollut päivittäistä ja sujuvaa. Ympäristöterveydellä on edustus rakennusvalvonnan viikoittaisessa viranomaispalaverissa. Tätä kautta tulevista ym-

päristöterveyden valvontakohteista on saatu hyvät ennakkotiedot. Kohteista on päästy lausumaan kattavasti ja näin vaikuttamaan niiden terveellisyteen ja turvallisuuteen etupainotteisesti.

Rakennusvalvonnan kanssa on pidetty säännöllisesti viikoittain yhteistyökokouksia, joiden tavoitteena on vaihtaa tietoja riskikohteista ja näin ennaltaehkäistä sisäilmaongelmia. Sisäilma-asioissa on osallistuttu myös tilakeskuksen ja sivistystoimen edustajien kanssa yhteisiin työryhmiin, joiden puitteissa on voitu ennalta suunnitella toimintatapoja erilaisissa kiinteistöjen kuntoon liittyvissä ongelmatapauksissa.

Ympäristölupaviranomaisen on pyydettävä ympäristölupahakemuksesta lausunto toiminnan sijaintikunnan terveydensuojeluviranomaiselta. Lahden rakennus- ja ympäristölupalautakunta on delegoinut lausuntojen antamisen ympäristöterveyden viranhaltijoille. Vuonna 2025 ympäristöterveydessä käsiteltiin useita ympäristölupiin ja asemakaavoihin liittyviä lausuntopyyntöjä.

1.4. Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen

Lahden ympäristöterveyden henkilöstöön kuului vuonna 2025 ympäristöterveyden päällikkönä toiminut kaupungineläinlääkäri, ympäristöterveyskoordinaattori, johtava terveydensuojeluinsinööri sekä 12 terveydensuojeluinsinööriä, joista kaksi toimivat tiimivastaavina. Sijaisjärjestelyjen takia laitosvalvonnasta vastasi lyhyen ajan määräaikainen hygieenikkoeläinlääkäri. Lisäksi eläinlääkintähuollon toteuttamisesta huolehtivat eläinlääkintähuollon esihenkilö, kolme praktikkoeläinlääkäriä, kaksi valvontaeläinlääkäriä sekä klinikkaeläinhoitaja. Uuden eläinlääkintähuoltolain voimaan astumisen ja eläinlääkintähuollon tehtävien uudelleenjärjestelyn vuoksi yksikköön rekrytoitiin vuoden 2025 lopulla vastaava eläinlääkäri hallinnoimaan klinikan toimintaa ja toimimaan jatkossa eläinlääkintähuollon esihenkilönä.

Lahden ympäristöterveyden henkilökunta on osallistunut aktiivisesti ja koulutussuunnitelman mukaisesti ajankohtaisiin koulutuksiin sekä perehtynyt omatoimisesti keskusviranomaisilta tulleisiin uusiin ohjeisiin. Koulutustilaisuuksista iso osa on järjestetty etäkoulutuksina. Yksikössä on runsaasti erikoisosaamista kattavan käytännössä kaikki ympäristöterveydenhuollon osa-alueet. Koulutuksista ylläpidetään reaaliaikaisesti päivitettävää koulutuskalenteria, jotta hyödylliset koulutukset saatetaan tehokkaasti koko yksikön tietoon.

1.5. Laatutyö

Elintarvikelain mukaan kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tulee laatia toimintaansa sopiva laatujärjestelmä sekä ylläpitää ja soveltaa sitä. Vuoden 2025 aikana jatkettiin edellisvuoden lopulla aloitettua laatujärjestelmän päivystystyötä suunnitelman mukaisesti. Laatutyön ja päivystyksen tukemiseksi on ylläpidetty laatu- ja päivystyskansioita, joihin kerätään usein tarvittavia yhteystietoja, ohjeistuksia ja muuta materiaalia helposti löydettäväksi. Tarkastustyön suunnittelua ja seurantaa varten on ollut käytössä tarkastustyökalu, joka toimii valtakunnallisen järjestelmän täydentäjänä.

1.6. Tietojärjestelmäkehitystyö ja arkistointi

Ympäristöterveydenhuollon valvontakohderekisterinä, suoritteiden kirjausalustan sekä suunnittelu- ja seurantatyökaluna toimii valtakunnallisesti ylläpidetty Ympäristöterveydenhuollon toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä VATI. Valvonnan toteutumisen arvioinnissa on käytetty järjestelmästä saatavia tietoja. Lahden ympäristöterveydellä on ollut alusta alkaen edustaja VATI:n kehittämisryhmässä ja ryhmän toimintaan sekä järjestelmän kehittämiseen on osallistuttu aktiivisesti ja säännöllisesti. VATI-järjestelmään on sisällytetty valtakunnallinen sähköinen ilmoitus ja toimenpidepyyntöjärjestelmä (ILPPA). Ympäristöterveyden säilytettävät dokumentit on tallennettu ja arkistoitu Lahden kaupungin sähköiseen Dynasty-arkistointijärjestelmään.

1.7. Viestintä

Ympäristöterveydellä on viestintäsuunnitelmassa, jossa kuvataan sisäinen ja ulkoinen viestintä sekä viestinnän välineet. Viestintä jakautuu useampaan eri kanavaan ja suunnitelma auttaa kokonaisuuden hallinnassa. Suunniteltu näkyvyys ja sesongeittain esiin nostettavat aihealueet tukevat toiminnan kokonaisuutta, parantavat asukkaiden tiedonsaantia sekä toimivat osana viranomaisen ohjaus- ja neuvontatyötä.

Pääasiallisena viestintäkanavana ovat yksikön verkkosivut, joilta löytyy kattavasti tietoa eri aihepiireistä. Ajankohtaisista asioista on täsmäviestitty sekä yksikön omilla, että kaupungin yhteisillä verkkosivuilla. Vuoden 2025 aikana nettisivuilla julkaistiin päivittyvää tietoa Lahden uimarantavesien laadusta sekä tiedotteita siipikarjan lintuinfluenssariskiä, kaivoveden laadun tutkimiseen, radonmittaukseen, eläinlääkintäpalveluiden muutoksiin sekä elintarvikevalvonnan näytteenottoprojekteihin (kebabliha ja jääpalat) liittyen.

Viestintää on tehty tarjoamalla opastusta ja neuvontaa sekä yritystahoille, että yksittäisille kuluttajille päivystyspalveluna ja kirjeitse tai sähköisesti toteutetuilla tiedotuskampanjoilla. Vuonna 2025 lähetettiin elintarvikealan toimijoille infokirjeet rekisteröintivelvollisuudesta (erityishuomiona verkkokauppa), jääpalakoneiden puhtaanapidosta sekä kebabin valmistus- ja tarjoiluhygieniasta ja lihan jäljitettävyydestä.

18.3. järjestettiin yhteistyössä Päijät-Hämeen ympäristöterveyden kanssa elintarvikealan suurtalouden toimijoille suunnattu koulutustilaisuus, jossa aiheina olivat mm. gluteiinittomuus suurtalouksissa, elintarvikkeiden jäljitettävyys, tietoiskut listeriasta ja Oiva-raporteista sekä muut ajankohtaiset asiat.

1.8. Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvittäminen

Elintarvikelaki sekä terveydensuojelulaki edellyttävät kunnan valvontaviranomaista laatimaan suunnitelman häiriötilanteisiin varautumiseksi. Lahden ympäristöterveydelle on laadittu erillinen häiriötilannesuunnitelma, joka on kattava kuvaus mahdollisista riskeistä ja toiminnasta häiriötilanteissa. Häiriötilannesuunnitelmaa on ylläpidetty ja päivitetty vuoden 2025 aikana.

Valtioneuvoston asetus elintarvikkeiden ja veden välityksellä leviävien epidemioiden selvittämisestä edellyttää kunnan viranomaista varautumaan epidemioihin ja nimeämään niiden selvittämistä varten selvitystyöryhmä. Lahden ympäristöterveydestä kolme viranhaltijaa toimii alueellisen epidemiaselvitystyöryhmän jäsenenä. Vuoden 2025 aikana ryhmä kokousti huhti- ja marraskuussa. Elintarvikkeisiin liittyviä ruokamyrkytysepäilyjä ja sairastumis- tai haittailmoituksia käsiteltiin vuonna 2025 yhteensä 87 kpl.

Lahden ympäristöterveys osallistui huhtikuussa 2025 Valviran ja Ruokaviraston järjestämään ympäristöterveydenhuollon yhteiseen Ymppi24/25 valmiusharjoitukseen, joka toteutettiin koulutusvideoita ja harjoitustehtäviä sisältäneenä työpöytäharjoituksena. Harjoituksen aiheena oli säteilyvaaratilanteen jälkivaihe, elinympäristön puhdistaminen sekä puhtaan ruoan, veden ja rehun turvaaminen.

Yksikössä on ylläpidetty kahta VIRVE-puhelinta varautumistarkoituksessa. VIRVE-yhteyksiä testattiin vuoden aikana aluehallintoviraston koordinoimalla yhteyskokeilulla.

Lisäksi yksiköstä yksi henkilö osallistui elokuussa Etelä-Suomen alueellisen maanpuolustuksen jatkokurssille.

1.9. Valvonnan maksullisuuden edistäminen ja valvonnasta saatujen tulojen kohdentaminen

Kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen valvonta on pääsääntöisesti maksullista. Maksun suuruus määräytyy voimassa olevan ympäristöterveydenhuollon taksan mukaisesti. Maksutaksaa tarkastellaan vuosittain ja päivitetään tarpeen mukaan. Päivitetty taksa viedään hyväksyttäväksi kunnan elintarvike- ja terveydensuojeluvalvontaviranomaiselle, jona Lahdessa toimii rakennus- ja ympäristölupautakunta. Lahden ympäristöterveyden taksa päivitettiin loppuvuodesta 2025 ja 1.1.2026 voimaan astunut taksa hyväksyttiin lautakunnan kokouksessa 9.12.2025 päätöksen § 92 mukaisesti.

Valvonta- ja tarkastustoiminnasta kertyi vuonna 2025 tuloja 497 916 euroa. Valvonnasta saadut tulot on kohdennettu täysimääräisesti ympäristöterveydenhuoltoon.

2. Elintarvikevalvontasuunnitelman toteutuminen

Elintarvikevalvonnan pohjana on vuosittain laadittava kohdekohtainen valvontasuunnitelma. Suunnitelmallinen tarkastustoiminta ja tarkastusmäärät perustuivat Ruokaviraston julkaisemiin ohjeisiin. Lisäksi elintarvikevalvontaa suoritetaan reaktiivisesti epäilyjen ja ilmoitusten perusteella. Vuoden 2025 suunnitelmallisen valvonnan toteutuminen toimintaluokittain on esitetty taulukoituna liitteessä 1.

Vuoden 2025 elintarvikevalvontasuunnitelmassa oli tarkastuksia suunniteltu tehtäväksi 441 kpl. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia toteutui yhteensä 420 kpl. Muita tarkastuksia suoritettiin 26 kpl.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi työaikaa on käytetty myös muihin lakisääteisiin tehtäviin, kuten asiakirjojen käsittelyyn, valitusten vastaanottoon ja selvittelyyn, asiakaspalveluun ja neuvontaan sekä terveyshaittojen ennaltaehkäisyyn.

2.1. Elintarvikehuoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettely

Elintarvikehuoneistot voidaan jaotella ilmoitettuihin tai hyväksytyihin elintarvikehuoneistoihin. Ilmoitettuja elintarvikehuoneistoja ovat esimerkiksi ravintolat, kahvilat ja myymälät. Hyväksytyt elintarvikehuoneistot ovat laitoksia, jotka käsittelevät eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen niiden toimittamista vähittäismyyntiin eli ilmoitettuihin elintarvikehuoneistoihin.

Lahden ympäristöterveys on ollut aktiivisesti vaikuttamassa uusia elintarvikehuoneistoja käyttöönotettaessa. Kohteen vastuutarkastajat ovat tutustuneet ja tarvittaessa antaneet lausunnon lähes kaikista perustettavista elintarvikehuoneistoista jo rakennuslupavaiheessa. Toimijan vaihdostapauksissa on annettu tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa uutta toimintaa varten. Vuonna 2025 käsiteltiin 203 elintarvikehuoneistoilmoitusta sekä 3 laitokseen liittyvää hakemusta.

2.2. Kontaktimateriaalivalvonta

Elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita toimittava toimija on ilmoitusvelvollinen toimija, jota valvotaan Ruokaviraston kontaktimateriaalien valvontaohjeen mukaisesti. Kontaktimateriaalitoimintaan liittyviä valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia tehtiin vuonna 2025 yhteensä 12 kpl.

Vuoden 2025 uusina painopisteinä olivat kierrätysmateriaalien käyttö sekä kuluttajille suunnattujen kontaktimateriaalien merkinnät. Lisäksi jatkettiin edellisenä vuonna alkanutta valmistajille ja maahantuojille kohdennettua PFAS- ja BPA (bisfenoli A) -yhdisteiden käytön selvitystä. Vuoden aikana aloitti kontaktimateriaalitoimijoina useampi pieni keramiikkapaja ja myös muita pieniä yrittäjiä on ilmaantunut markkinoille.

2.3. Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontipaikalla tarkoitetaan Suomessa sijaitsevaa elintarvikehuoneistoa, jossa ensimmäisenä otetaan vastaan Euroopan unionin toisesta jäsenvaltiosta Suomeen toimitettavia eläimistä saatavia elintarvikkeita. Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontivalvonta on sisällytetty kuntien tekemään Oiva-valvontaan. Valvojien vastuu kattaa eläinperäisten tuotteiden tuonnissa huomioitavien asioiden valvonnan, ohjauksen ja neuvonnan.

Eläinperäisten tuotteiden tuovan tai niiden etämyyntiä harjoittavan toimijan velvollisuuksiin kuuluvat mm. aloitus-, muutos- ja lopetusilmoitusten tekeminen, vastaanotettavien lähetysten tarkastaminen, näytteenotto- ja tutkimussuunnitelma, omavalvontakirjanpito ja toimenpiteet epäkohtia havaittaessa.

2.4. Muu valvonta

Valvontakeinot vilpillisen elintarviketoiminnan tunnistamiseen

Elintarvikevalvonnan yhteydessä tulee esiin vuosittain tapauksia, joissa epäillään toimijan toimineen vilpillisesti. Vilpillisen elintarviketoiminnan tunnistamisessa merkittävässä osassa ovat elintarvikkeiden jäljitettävyyssvalvonta, pakkausmerkintöjen oikeellisuuden valvonta, alkuperävalvonta sekä kohdennettu näytteenotto.

Lahden ympäristöterveydessä on ylläpidetty vilpillisen elintarviketoiminnan tunnistamiseen ja kitkemiseen tähtäävää viranomaisyhteistyötä mm. Ruokaviraston, muiden valvontayksiköiden, verottajan, poliisin sekä tullin kanssa. Jäljitettävyyssvalvontaa on tehty suunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä.

Vuoden 2025 aikana elintarvikkeiden moninainen kotivalmistus on edelleen lisääntynyt ja ilmoitusvelvollinen toiminta uhkaa yhä useammin jäädä valvonnan ulkopuolelle. Tämän vuoksi laadittiin toimijoiden ohjaamiseksi verkkosivuilla julkaistava koti elintarvikehuoneistona -ohjeistus, josta tehtiin myös englanninkielinen versio.

Sosiaalisen median valvonnan avulla on onnistuttu löytämään rekisteröimätöntä valmistusta ja laitonta maa-hantuontia. Kaksi elintarvikevalvontaa tekevää tarkastajaa osallistuivat vuoden aikana elintarvikeketjun etämyynnin valvontaverkoston verkkoetsinnän pienryhmään, joka tarjoaa paketin kehittää verkkoetsintäosaa-mista eri tekniikoihin tutustuen.

Takaisinvedot

Elintarvikevalvonta joutuu tekemään ennalta suunnittele mattomia tarkastuksia ja selvityksiä RASFF-ilmoitusten (EU-komission ylläpitämä hälytysjärjestelmä) tai muiden havaittujen epäkohtien perusteella tuotteiden määräpaikkojen selvittämiseksi ja takaisinvedon varmistamiseksi. Takaisivetoihin liittyvä valvonta kohdistetaan omiin elintarvikevalmistajiin ja myymälöihin sekä isoihin kauppaketjujen pistokoemaisesti.

RASFF ilmoituksia tuli vuoden 2025 aikana Ruokaviraston kautta Lahteen valvottavaksi 9 kpl. Nämä ovat koskeneet mm. sienissä havaittua listeriaa, kuivattua merilevää, palmuöljyä, palmusokeria, mate-juomaa, hyttelömakeisia ja jauhettua inkivääriä. Lisäksi vuosittain tulee runsaasti takaisinvetoja, jotka koskevat valtakunnallisia vähittäismyyntiketjuja ja elintarviketoimijoita. Vuonna 2025 näitä julkaistiin noin 50 kpl.

Ravintolisien lääkkeellinen tai muutoin säädöstenvastainen markkinointi

Elintarvikelain mukaan elintarvikkeen pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavalla markkinoinnin yhteydessä elintarvikkeella ei saa esittää olevan ihmisen sairauksien ennalta ehkäisemiseen, hoitamiseen tai parantamiseen liittyviä ominaisuuksia eikä viitata sellaisiin tietoihin, ellei muualla lainsäädännössä toisin säädetä. Elintarvikkeiden kaupallisessa viestinnässä saa käyttää vain EU:n väiteasetuksen mukaan hyväksytyjä ravitsemus- ja terveysväitteitä tai ns. kasviperäisten aineiden odotuslistalla olevia terveysväitteitä. Hyväksytyjäkään terveysväitteitä ei saa käyttää, ellei niiden käyttö ole täysin väiteasetuksen kaikkien vaatimusten mukaista. Tämä koskee kaikkea kaupallista viestintää, eli pakkausmerkintöjen lisäksi elintarvikkeiden markkinointia ja mainontaa kaikissa muodoissa sekä kaikissa viestintäkanavissa. Apteekkeja valvotaan elintarvikelain mukaisesti lähinnä ravintolisien vähittäismyyjinä. Vuoden 2025 aikana valvontaa työllisti edelleen verkossa tapahtuva ravintolisien myynti, joka tulee kasvattamaan osuuttaan myös tulevina vuosina.

Uuselintarvikkeet ja ravitsemuksellinen täydentäminen

Uuselintarvikkeet ovat elintarvikkeita, joita ei ole käytetty merkittävässä määrin EU:ssa ennen toukokuuta 1997 (jolloin ensimmäinen uuselintarvikkeita koskeva lainsäädäntö tuli voimaan). Ne voivat olla äskettäin kehitettyjä innovatiivisia elintarvikkeita tai elintarvikkeita, jotka on tuotettu uusilla tekniikoilla ja tuotantoprosesseilla. Ne voivat myös olla perinteisesti EU:n ulkopuolella käytettyjä elintarvikkeita. Hyväksymätöntä uuselintarviketta ei saa saattaa markkinoille, koska sen turvallisuutta elintarvikkeena ei ole varmistettu.

Elintarvikealan toimijat ovat enenevässä määrin kiinnostuneet tuomaan markkinoille perinteisestä poikkeavia tuotteita. Vuoden 2025 aikana on ollut käsittelyssä erilaisia uuselintarviketutukseen liittyviä selvittelyjä. Myös elintarvikkeiden täydentämiseen esimerkiksi vitamiineilla tai kivennäisaineilla liittyviä erityiskysymyksiä on tullut selviteltäväksi useita.

Elintarvikkeiden vienti

Lahden ympäristöterveys antaa pyynnöstä elintarvikeyrityksille erilaisia elintarvikkeiden vientiin liittyviä todistuksia. Tarvittaessa soveltuvasta asiakirjasta neuvotellaan Ruokaviraston vientiyksikön kanssa. Vuoden 2025 aikana vientiin liittyviä todistuksia annettiin ennätysmäärä, 58 kappaletta.

Tapahtumat ja yleisötilaisuudet

Lahden ympäristöterveyden tapahtumatiimin kuuluu kaksi tarkastajaa, joille on jaettu pääasiallinen vastuu kaupungin tapahtuma-alueiden (30 kpl) tilaisuuksista. Alueet ovat tapahtumamääriltään hyvin erilaisia.

Tapahtumatiimin työ keskittyi tapahtumatoimijoiden ja elintarviketoimijoiden ohjaukseen ja neuvontaan, tapahtumamuutoksiin, uusiin tullessiin toimintalinjauksiin sekä yhtenäisten työmenetelmien luomiseen ja toteutukseen. Tapahtumavalvonta toteutui vuoden 2025 aikana suunnitellusti.

2.5. Näytteenotto

Elintarvikevalvonnan näytteenotoilla voidaan varmentaa elintarvikkeiden turvallisuutta ja tuottaa informaatiota vallitsevasta elintarviketurvallisuuden tilanteesta. Ruokaviraston ohje suosittelee suunnitelmallisen näytteenoton kohdistuvan patogeenisten mikrobien tutkimiseen projektiluontoisesti. Lisäksi voidaan ottaa näytteitä omavalvonnan valvontaan sekä ruokamyrkytysten selvittämiseksi.

Vuoden 2025 aikana otettiin yksi elintarvikenäyte elintarvikkeiden vierasainevalvontaohjelman puitteissa 100 kpl suunniteltujen valvontaprojektien näytteitä sekä 9 näytettä ruokamyrkytyssepidemioiden selvittämiseksi.

Viranomaisnäytteitä analysoiva laboratorio kilpailutettiin vuoden 2022 lopulla ajalle 01.01.2023 - 31.12.2024. Kilpailutuksen voitti MetropoliLab Oy. Sopimus mahdollisti sen jatkamisen kahdella yhden vuoden mittaisella (1 + 1) optiokaudella. Nämä päätettiin vuoden 2024 loppupuolella ottaa käyttöön, joten sopimus jatkuu vuoden 2026 loppuun saakka. Laboratoriolla on valmius huolehtia säteily-, ruokamyrkytys-, ta-
lousvesi- ja uimavesinäytteiden sekä eläintautiepidemian selvitykseen liittyvien näytteiden analysoinnista myös normaalin toiminta-ajan ulkopuolella, mikäli tämä on tilanteen kiireellisen selvittämisen vuoksi tarpeen.

2.6. Painopisteet ja projektit

Ruokaviraston elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2025–2028 valvonnan painopisteet pohjautuvat kolmeen kehittämisteemaan:

- valmius, varautuminen ja huoltovarmuus
- vastuullisuus ja kestävyys
- teknologia ja tieto.

Painopisteiden toimenpidetaulukoissa on teknologia ja tieto -teemaan esitetty sisällytettäväksi elintarvikealan toimijoiden ja valvojen HACCP-osaamisen lisääminen, elintarvikehuoneistojen lämpötilahallinnan valvonnan yhdenmukaisuuden kehittäminen sekä valvontaviranomaisten hallinnollisen osaamisen vahvistaminen. Joulukuussa ympäristöterveyden henkilöstölle järjestettiin Virkavastuu kunnissa ja hyvinvointialueilla -koulutus hallinnollisen osaamisen vahvistamiseksi.

Lahden ympäristöterveys toteutti vuonna 2025 opinnäytetyöprojektin liittyen Lahden ravintoloiden kebablihan laatuun. Tarkoituksena oli selvittää kebablihan ruokaturvallisuutta. Projektissa tarkasteltiin kebablihan valmistukseen liittyviä toimintatapoja, joiden katsottiin selkeästi liittyvän lihan laatuun ja turvallisuuteen. Projektin haettiin näytteitä 30 ravintolasta kaikkiaan 34 kappaletta. Näytteistä tutkittiin aerobiset mikro-organismit, enterobakteerit ja *Staphylococcus aureus* sekä tehtiin aistinvaraiset arvioinnit (haju & ulkonäkö). Huonosten näytetulosten seurauksena otettiin uusintanäytteitä 4 kappaletta.

Lahden ympäristöterveys ja Päijät-Hämeen ympäristöterveys tekivät alueellisena yhteistyönä jääpalojen hygieenisen laadun tutkimusprojektin. Näytteitä otettiin yhteensä 78 kpl pubeista, ravintoloista ja myymälöistä. Uusintanäytteitä otettiin 20 kohteesta. Muutamasta kohteesta otettiin myös talousvesinäyte, jos uusintanäytteet olivat edelleen huonoja. Lahden alueelta otettiin projektin puitteissa kaikkiaan 60 jääpalanäytettä ja kaksi vesinäytettä. Projektinäytteenoton yhteydessä kartoitettiin myös jääpalakoneiden puhdistuskäytäntöjä sekä jään valmistukseen ja käsittelyyn liittyvää hygieniää. Mikrobiologisen laatua arvioitiin heterotrofisen pesäkeluvun, kolformisten bakteerien, *Escheria coli* -bakteerin ja suolistoperäisten enterokokkien esiintymisen perusteella.

Vuoden 2025 torjunta-ainejäämien ja vierasaineiden näytteenotto kohdistui akryyliamidin ja okratoksiinien tutkimiseen. Tähän Ruokaviraston koordinoimaan valvontaohjelmaan liittyen otettiin yksi projektinäyte paahdetusta jauhetusta kahvista.

Lahden ympäristöterveys on mukana EU:n yhteisessä lisäaineiden ja aromien saannin seurannan projektipilotissa. Projektin tarkoituksena on kerätä tietoja lisäaineiden ja aromien esiintymisestä ja pitoisuudesta elintarvikkeissa sekä kehittää yhteisiä toimintatapoja näiden seuraamiseksi. Projektia on toteutettu ohjeistuksen mukaisesti osana Oiva-arviointia siihen soveltuvissa kohteissa. Vuoden 2025 aikana projektinäytteitä otettiin kuudesta valvontakohteesta.

3. Terveystensuojelun valvontasuunnitelman toteutuminen

Terveystensuojelulain mukaisen valvonnan pohjana on vuosittain laadittava kohdekohtainen valvontasuunnitelma. Suunnitelmallinen tarkastustoiminta ja tarkastusmäärät perustuvat Valviran julkaisemiin ohjeisiin. Lisäksi valvontaa suoritetaan reaktiivisesti terveyshaittaepäilyjen ja ilmoitusten perusteella. Vuoden 2025 suunnitelmallisen valvonnan toteutuminen toimintaluokittain on esitetty taulukoituna liitteessä 1.

Vuoden 2025 valvontasuunnitelmassa oli tarkastuksia suunniteltu tehtäväksi 171 kpl. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia toteutui yhteensä 171 kpl. Muita tarkastuksia suoritettiin 63 kpl.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi etenkin asumisterveys- ja sisäilmaevalitukset vievät vuosittain merkittävästi valvontaresursseja ja ovat reaktiivisina terveyshaittaepäilyinä ensisijaisia suhteessa säännölliseen valvontaan. Vuonna 2025 tuli yli 100 rottiin liittyviä yhteydenottoja koskien koko kaupungin aluetta. Myös muut tehtävät, kuten asiakirjojen käsittely, terveyshaittalausunnot, asiakaspalvelu ja neuvonta vievät osaltaan työaika.

3.1. Huoneistojen ilmoitus- ja hyväksymismenettely

Useimmat terveystensuojelulain mukaiset valvontakohteet ovat ilmoituksenvaraisia ja terveystensuojeluviranomainen käsittelee toimijan jättämän ilmoituksen.

Ympäristöterveys on ollut aktiivisesti vaikuttamassa uusia huoneistoja käyttöönotettaessa. Kohteen vastuu-tarkastajat ovat tutustuneet ja tarvittaessa antaneet lausunnon lähes kaikista perustettavista huoneistoista jo rakennuslupavaiheessa. Toimijan vaihdostapauksissa on annettu tarvittaessa ohjausta ja neuvontaa uutta toimintaa varten. Vuonna 2025 käsiteltiin 69 terveystensuojelulain mukaista ilmoitusta.

3.2. Asuntojen ja oleskelutilojen terveyshaittaepäilyjen selvittäminen

Vuoden 2025 aikana Lahden ympäristöterveydelle tehtiin 83 asunnontarkastuspyyntöä asuntojen terveyshaittaepäilyjen vuoksi. Näiden johdosta annettiin ohjausta ja neuvontaa sekä tehtiin reaktiivisia tarkastuksia 46 kpl sisältäen terveydellisten olojen mm. lämpötilan, melun, ilmanvaihdon ja pintakosteuden havainnointia. Terveystensuojelun esiintymistä arvioitiin terveystensuojelulakiin, asumisterveysasetukseen ja Valviran julkaisemaan asumisterveysasetuksen soveltamisohjeeseen perustuen.

Lahden ympäristöterveys osallistuu säännöllisesti sekä kaupunkikohtaiseen sisäilmatyöryhmään, että kohdekohtaisiin sisäilmatyöryhmiin, joissa käsitellään koulujen, päiväkotien ja muiden suurempien kohteiden sisäilmaongelmia. Vuonna 2025 valvonnan yhteistyökokouksia (sisäilmaryhmät, henkilöstöinfot, ym.) oli 40 kpl.

3.3. Talousvesivalvonta

Suurin osa Lahden kotitalouksista kuuluu järjestettyyn vesihuoltoon. Vesilaitokset ovat pääasiassa vastuussa juomiseen, ruoanlaittoon ja muuhun tarkoitukseen käytetyn talousveden tuotannosta ja toimittamisesta vesijohtoverkoston välityksellä. Haja-asutusalueilla kaikki kotitaloudet eivät välttämättä ole järjestetyn vesihuollon piirissä vaan vastaavat itse talousveden hankinnasta. Talousvesi otetaan silloin yleensä omasta kaivosta.

Ympäristöterveys hyväksyy vuosittain talousvesilaitoksen laatiman näytteenottosuunnitelman ja todentaa valvonnalla, että talousveden laatu on säädösten mukaista eikä aiheuta terveyshaittaa. Talousveden laatua tutkitaan lainsäädännön mukaisesti laitoksen toimittamaan vesimäärään perustuen, sitä tiheämmin, mitä enemmän vesilaitos toimittaa vettä vesijohtoverkostoon. Valvontatutkimusohjelman ja saatujen näytteenottotuloksien perusteella talousvedessä esiintyvien muuttujien tutkimustiheyttä voidaan tihentää tai harventaa. Yksityiskaivojen veden laadusta vastaa kaivon omistaja.

Ympäristöterveyden edustaja osallistui vuonna 2025 yhteensä 14 kertaa vesitiimin ja pohjavesityöryhmän kokouksiin.

Vuonna 2025 raportoitujen vesinäytetulosten mukaan Lahden alueen vesilaitosten toimittaman veden laadussa ei ollut huomautettavaa.

Talousveden häiriötilanteet

Lahden ympäristöterveyden terveydensuojeluviranomainen ja alueen vesihuoltolaitokset ovat varautuneet ennalta mahdollisten talousveden välityksellä terveyshaittoja aiheuttavien häiriötilanteiden varalle. Jos kuluttajille toimitettava vesilaitoksen talousvesi ei täytä talousvedelle asetettuja laatuvaatimuksia ja vedestä voi aiheutua haittaa terveydelle, kunnan terveydensuojeluviranomaisen on yhdessä vettä toimittavan laitoksen tai veden käyttäjän kanssa selvitettävä, mistä veden laadun häiriö johtuu. Terveydensuojeluviranomaisen on tarvittaessa määrättävä veden toimittaja korjaamaan tilanne pikaisesti ja annettava veden käyttäjille ohjeet siitä, miten terveyshaitta voidaan ehkäistä. Vesilaitoksilla tulee olla oma talousveden häiriö- tai muu vaaratilanne ohjeistus. Talousvesiasetuksen mukainen erityistilannesuunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi on osa terveydensuojelulaissa tarkoitettua ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelmaa, joka on sidoksissa kunnan valmiussuunnitelmaan.

Vuonna 2025 ei alueella esiintynyt aluehallintovirastolle ilmoitettavia talousveden häiriötilanteita.

3.4. Uimavesivalvonta

Uimarantojen ja uimarantaveden valvonta

Uimarantojen uimaveden laatua valvottiin vuonna 2025 suunnitelman mukaisesti. Uimarantojen ylläpidosta vastaavien tahojen kanssa pidettiin vuosipalaveri ja uimarantojen viranomaistarkastukset suoritettiin ennen uimakauden alkua. Uimavesinäytteet otettiin seurantakalenterin mukaan valvonnan piirissä olevilta yleisiltä uimarannoilta. Sinilevätarkkailua suoritettiin näytteenoton yhteydessä sekä erikseen tarkkailukäynneillä helteiden aikana.

Tuloksista sekä sinilevätilanteesta tiedotettiin kuntalaisia julkaisemalla uimavesiuutisia yhteistyössä kaupungin viestinnän kanssa. Uutiset julkaistiin Lahti.fi sivulla sekä kaupungin somekanavilla. Uimavesitulokset vietiin myös uimarantojen ilmoitustauluille sekä uimarantakohtaisille Internet-sivuille. Sinilevän osalta uimakausi oli normaali; sinilevää havaittiin useilla rannoilla vähäisiä määriä, muttei kuitenkaan niin merkittävästi, että olisi tarvinnut kehottaa uimareita välttämään uimista.

Uima-allastilojen ja allasveden valvonta

Vuoden 2025 viranomaistarkastukset tehtiin kohteisiin suunnitelman mukaisesti. Näytteenottoa suoritettiin näytteenottosuunnitelman mukaisesti niinä aikoina, kun altaat olivat avoinna.

3.5. Radon

Säteilylain mukaan kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo talousveden sekä asuntojen ja muiden oleskelutilojen sisäilman radonpitoisuuden viitearvojen noudattamista. Vuonna 2025 radonvalvontaa suoritettiin säännöllisen valvonnan tarkastuksen yhteydessä ja tarvittaessa toiminnanharjoittajalta pyydettiin selvitystä radonmittausten toteuttamisesta.

3.6. Näytteenotto

Talousvesi ja uimavesi

Vesilaitosten valvontatutkimusohjelmat tehdään ja päivitetään yhdessä vesilaitosten kanssa viiden vuoden välein tai tarvittaessa siten että lainsäädännön vaatimukset täyttyvät sekä jatkuvan valvonnan että jaksottaisen valvonnan osalta. Valvontatutkimusohjelmat on toimitettu tiedoksi Etelä-Suomen aluehallintovirastolle, Hämeen ELY-keskukselle sekä Lahden kaupungin vesiensuojeluyksikköön.

Vesilaitokset ottavat itsenäisesti omat käyttötarkkailunäytteensä ja niiden tulokset toimitetaan ympäristöterveyden viranhaltijoille, mikäli käyttötarkkailunäytteissä ilmenee poikkeamia. Osa käyttötarkkailunäytteistä tutkitaan vesilaitosten omissa laboratorioissa. Näytetulokset viranomaisnäytteistä toimitetaan laboratoriosta suoraan ympäristöterveyteen ja tuloksia seurataan. Jos tuloksissa on toimenpiderajat ylittäviä arvoja, otetaan välittömästi yhteyttä ko. vesilaitokseen ja selvitetään poikkeaman syy ja ohjeistetaan jatkotutkimusten tekemiseen. Talousvesinäytteenotto toteutui vuonna 2025 suunnitelman mukaisesti. Talousvettä toimittavan laitoksen näytetulokset on raportoitu keskusviranomaisten määräämällä tavalla.

Uimavesinäytteenottosuunnitelmat sekä rannoilta että altaista on laadittu lainsäädännön vaatimuksia sekä Valviran ohjeistuksia noudattaen. Uimavesinäytteiden ottaja on tehnyt näytteenoton yhteydessä myös rannan tai altaan valvontaa. Näytteet on toimitettu analysoitavaksi MetropoliLab Oy:lle, josta tulokset on toimitettu ympäristöterveyteen sähköisesti.

Kesällä 2025 otettiin kaikilta uimarannoilta (12 kpl) uimavesinäytteet suunnitelman mukaisesti kerran kuussa kesä-elokuun aikana ja lisäksi EU-rannoilta (7 kpl) kertaalleen ennen uimakauden alkua. Näytteenottokertojen lisäksi rannoilla tehtiin sinilevätarkkailua ilmoitusten perusteella sekä muutoinkin tiheennetysti keskikesän aikana. Uimareita ohjeistettiin sinilevätiedotteilla uimarantojen ilmoitustaululla ja Lahden ympäristöterveyden verkkosivuilla. Uimarantavesien näytetulokset toimitettiin rantojen ilmoitustauluille sekä Lahden kaupungin uimarantakohtaisille verkkosivuille.

Uima-allasvesinäytteitä otettiin säännöllisesti näytteenottosuunnitelman mukaisesti noin kahden viikon välein ympäri vuoden, yhteensä 98 kpl. Uima-allasvesinäytteiden tulokset julkaistiin toimijoiden ilmoitustauluilla.

3.7. Painopisteet ja projektit

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman 2025–2028 teemana on vaikuttava valvonta ja ydintehtävät. Tätä teemaa tukevat terveydensuojelulain valvontaohjelman painopisteet, joita ovat:

- Talousvesivalvonnan uudet sisällöt
- Osaaminen ja paikalliset tarpeet viranomaisvalvonnassa
- Valmius ja varautuminen terveydensuojelussa

Joulukuussa ympäristöterveyden henkilöstölle järjestettiin Virkavastuu kunnissa ja hyvinvointialueilla -koulutus hallinnollisen osaamisen vahvistamiseksi.

Vuoden 2025 Lahden ympäristöterveydessä toteutettiin projektina Liikuntatilojen ja yleisten saunojen pinta-hygienia Lahdessa. Projektin tarkoituksena oli selvittää pintapuhtauden tasoa liikuntatiloissa ja yleisissä saunoissa sekä aktivoida ja ohjata toimijoita pintapuhtauteen liittyvään omavalvontaan. Projektiin kuului pintahygienian ylläpitoon liittyvä kyselylomake sekä näytteenotto. Näytteet otettiin pintasivelymenetelmällä 14 eri kohteesta, ensin 4–6 näytettä kustakin ja tarvittaessa uusintanäytteitä. Yhteensä näytteitä otettiin 116 kpl. Näytteistä tutkittiin aerobisten mikrobien pesäkeluku sekä hiivat. Projekti saatetaan päätökseen alkuvuodesta 2026.

4. Tupakkalain ja lääkelain valvontasuunnitelman toteutuminen

4.1. Myynnin valvonta

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden suunnitelman mukaisia tarkastuksia tehtiin vuoden aikana 62 kpl ja nikotiinivalmisteiden myyntiä tarkastettiin 13 myyntipaikassa. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden (loppuvuodesta lisättynä savuttomilla nikotiinituotteilla) vähittäismyyntilupia myönnettiin 16 kpl. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntilupia myönnettiin 2 kpl. Savuttomien nikotiinituotteiden myynnin muuttuminen luvanvaraiseksi poiki suuren ryppään uudenlaisia myynti-ilmoituksia, joita käsiteltiin 68 kpl.

Uusien tupakkalain alaisten tuotteiden ja osittain tupakka- ja elintarvikelain rajapinnalle sijoittuvien myyntiartikkelien markkinoille tulo sekä internetin ja sosiaalisen median lisääntynyt käyttö markkinoinnissa ovat olleet valvonnallisesta näkökulmasta haasteellisia ja vaatineet vuoden aikana aikaisempaa enemmän valvontapainostusta. Tämän kehityksen voidaan olettaa jatkuvan myös tulevana vuosina.

Vuoden aikana tehtiin perusteellinen kartoitus kaupungin alueella vielä jäljellä olevista ravintoloiden tupakointitiloista ja otettiin ne tehokkaammin valvonnan piiriin.

4.2. Ennalta ehkäisevä päihdetyö

Lahden ympäristöterveyden edustaja on osallistunut vuoden 2025 aikana säännöllisesti kokoontuvan tarjontaryhmän toimintaan. Ryhmän puheenjohtajana toimii Lahden kaupungin ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattori ja siinä on edustajia Päijät-Hämeen hyvinvointialueelta, Etelä-Suomen aluehallintovirastosta (1.1.2026 alkaen Lupa- ja valvontavirastosta), Hämeen poliisilaitokselta sekä kaupan eri toimijoilta. Ryhmän tarkoituksena on kehittää kunnassa toimivien yritysten ja yhteisöjen välistä yhteistyötä sekä sovittaa ehkäisevän päihdetyön toimia yhteen poliisin, alkoholihallinnon, tupakkavalvonnan, elinkeinoelämän kanssa. Ympäristöterveydenhuollon roolina ryhmässä on osaltaan vaikuttaa tupakasta aiheutuvien haittojen ehkäisyyn erityisesti tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden tarjonnan valvonnan näkökulmasta.

4.3. Muu valvonta

Tupakointikieltojen noudattamista ja tupakointialueiden merkitsemistä suurissa yleisötapauksissa valvottiin muun tapahtumavalvonnan yhteydessä.

Tupakansavusta asuntoihin aiheutuviin haittoihin ja niiden poistamiseen voidaan soveltaa sekä tupakkalakia, että terveydensuojelulakia. Lahden ympäristöterveydessä on laadittu toimintamalli tilanteisiin, joissa asukas ottaa yhteyttä asuntoon kulkeutuvasta tupakansavusta. Vuoden 2025 aikana tuli useita yhteydenottoja tupakansavuhaitoista. Pääsääntöisesti asukkaita on ohjeistettu viemään asia ensin yhtiökokouksen käsiteltäväksi, mutta myös joitakin tarkastuksia on tehty terveydensuojelulain perusteella.

Parveketupakointikieltopäätöksiä asuntoyhteisön hakemuksesta tehtiin vuoden 2025 aikana 5 kpl.

4.4. Painopisteet ja projektit

Tupakkalain valvontaan liittyviä projekteja ei vuoden 2025 aikana toteutettu.

5. Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelman toteutuminen

5.1. Eläinlääkäripalvelut

Lahden kaupungilla on kolme praktikkoeläinlääkärinä, jotka ovat kysyneet sijaisten ja eläintenhoitajan avulla järjestelemään työt siten, että ajanvarausperusteiseen työhön on mahdollisuus. Klinikkaeläintenhoitaja on välttämätön apu eläinlääkäreille kiireisessä praktiikassa.

Eläinlääkäripalveluiden saatavuus ja laatu on ollut suunnitellun mukaista. Eläinlääkärit ovat pysyneet valtakunnallisessa tavoitteessa antaa kiireettömille potilaille aikoja parin viikon sisälle ajanvarauksesta sekä hoitamaan päivittäin akuuttipotilaita.

Eläinlääkäripäivystys on toteutettu lainsäädännön vaatimusten mukaisesti yhteisesti koko Päijät-Hämeen alueella: keskitetty yhteydenotto palvelu, jossa numerot suur- ja pieneläinasiakkaille erikseen, maakunnallinen päivystysalue, sekä osittain eriytetty pien- ja suureläinpäivystys. Yksityiset eläinlääkäripalvelut on huomioitu kaupungin tarjoamia palveluita suunniteltaessa ja yksi kaupungin yksityisistä eläinlääkäriasemista osallistuu ostopalveluna myös pieneläinpäivystykseen.

Terveystuotopalveluita tuotantoeläimille on ollut saatavilla kysyntää vastaavasti.

5.2. Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonta

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin viranomaisvalvonnasta vastaavat valvontaeläinlääkärit sekä praktiikkaa tekevät kaupungineläinlääkärit virka-ajan ulkopuolella ja valvontaeläinlääkärien poissaolojen aikana. Valvontaeläinlääkärin työnkuvaan kuuluvat eläinsuojeluvalvonta, eläintautivalvonta ja sivutuotevalvonta.

Vuonna 2025 eläinsuojeluilmoituksia kirjattiin 309 kpl ja valvontaeläinlääkärit tekivät näiden johdosta epäilyyn perustuvia eläinsuojelutarkastuksia 166 kpl, osan yhteistyössä poliisin tai läänineläinlääkärin kanssa. Tähän sisältyvät myös määräysten ja kieltojen valvomiseksi tehty uusintatarkastukset. Yhteensä 74 tarkastuksella todettiin kieltoihin tai määräyksiin johtaneita puutteita eläinten hoidossa tai pito-olosuhteissa. Useat tarkastukset ovat myös vaatineet aikaa vieviä lisäselvittelyjä. Lisäksi valtaosassa tarkastuksia annettiin ohjeita ja neuvoja eläinten hoitoon ja pito-olosuhteisiin liittyen. Korjaavien toimenpiteiden toteutuminen on varmistettu mahdollisimman pian määräajan umpeutumisen jälkeen ja 17 uusintatarkastuksella. Edellisten lisäksi praktikkoeläinlääkärit tekivät 43 eläinsuojelutarkastusta. Joissain tapauksissa eläimille on jouduttu hankkimaan hoitoa muualta väliaikaisesti tai pysyvästi.

Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset pyritään tekemään ensisijaisesti ennalta ilmoittamatta, jotta tarkastuksella tehty havainnot vastaisivat mahdollisimman hyvin todellista tilannetta eläinten hoidon ja pito-olosuhteiden suhteen. Tämän takia, jos tarkastettavassa kohteessa ei ole ketään paikalla, voidaan siellä joutua käymään useammankin kerran ennen kuin tarkastus päästään suorittamaan. Tarkastusyrityksiä on vuonna 2025 ollut 99 kpl.

Eläinsuojelutarkastuksia tehdään myös ilman epäilyä sellaisiin kohteisiin, joissa toiminta edellyttää eläinten hyvinvointilaissa tarkoitetun ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia kohteita on Lahden kaupungin alueella noin 20–30, joista suurin osa on hevostalleja. Näitä kohteita on tarkastettu riskiperusteisesti 1–3 vuoden välein. Vuonna 2025 tehtiin ilmoituksenvaraiseen toimintaan kohdistuvia ilman epäilyä suoritettavia tarkastuksia 3 kpl.

Eläinten rekisteröinnin ja merkitsemisen valvontaa suoritettiin muiden tarkastusten yhteydessä ja tarkastuksilla annettiin ohjeistusta mm. eläintenpitäjäksi rekisteröitymisessä ja eläinten pitopaikan rekisteröimisessä. Tarvittaessa toimijoille annettiin määräyksiä pitopaikan rekisteröimisestä.

Siipikarjan ulkonapitokiellosta 8.2–31.5. välisenä aikana tiedotettiin erillisellä verkkotiedotteella ja tarvittaessa muiden tarkastusten yhteydessä.

5.3. Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden tuonnin ja viennin valvonta

Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden tuonnin ja viennin valvontaan kuuluivat EU-maiden välisiä siirtoja varten suoritettut vientitarkastukset ja TRACES-terveystodistusten kirjoittaminen sekä laittomasti maahan tuotujen eläinten tarkastukset.

6. Liitteet

Liite 1. Lahden ympäristöterveys, valvonnan toteumataulukot 2025

Lahden ympäristöterveys, valvonnan toteumataulukot 2025

Elintarvikelain mukaisten kohteiden valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset 2025

Toimintaluokka/ toimintatyyppi	Kohteita (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
<u>Alkutuotanto</u>			
Hunajantuotanto	16	0	0
Kalastus	2	0	0
Lihantuotanto	22	0	0
Maidontuotanto	2	0	0
Puutarhaviiljely, Avomaa	6	3	0
Puutarhaviiljely, Kasvihuone	4	1	0
Vesiviljely	3	0	0
<u>Elintarvikkeiden valmistus, muut</u>			
Juomien valmistus	5	4	4
Makeisten valmistus	1	0	0
Muu valmistus	9	6	4
Yhdistelmätuotteiden valmistus	1	1	0
<u>Elintarvikekontaktimateriaalit</u>			
Jakelu tai markkinointi	2	0	3
Maahantuonti	6	2	3
Valmistus tai jatkojalostus	10	6	6
<u>Elintarvikkeiden kuljetukset</u>			
Elintarvikkeiden kuljetus	7	0	2
Elintarvikkeiden kuljetus jäähdytettynä	2	1	2
Elintarvikkeiden pakastekuljetus	5	0	1
<u>Elintarvikkeiden myynti</u>			
Elintarvikkeiden tukkumyynti	12	5	3
Elintarvikkeiden vähittäismyynti	174	71	69
Ulkomyyntialue	32	4	
<u>Elintarvikkeiden tarjoilu</u>			
Grilli- tai pikaruokatoiminta	39	25	24
Kahvilatoiminta	93	36	43
Pubitoiminta	40	1	5
Ravintolatoiminta	179	129	107
Suurtalous, keuhkeittiötoiminta ja pitopalvelu	11	7	16
Suurtalous, laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	69	40	32
Suurtalous, tarjoilukeittiötoiminta	127	51	51
<u>Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen</u>			
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi	1	1	4
Muu elintarvikkeiden varastointi	5	1	2
<u>Kala-ala</u>			
Kalajalosteiden valmistus	1	3	1
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	1	8	7
<u>Liha-ala</u>			
Jauhelihan valmistus	2	5	4
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)	1	4	4
Raakalihavalmisteiden valmistus	1	4	4
<u>Maitoala</u>			
Juuston valmistus	1	1	0
<u>Vienti ja tuonti</u>			
Elintarvikkeiden maahantuonti	2	0	1
<u>Vilja- ja kasvisala</u>			
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia	16	8	8
Muiden viljatuotteiden valmistus	3	3	2
Myllytoiminta	2	1	1
Ruoka- ja kahvileipien valmistus	14	9	7
Yhteensä (kpl)	929	441	420

Terveysuojelulain mukaisten kohteiden valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset 2025

Toimintaluokka/ toimintatyyppi	Kohteita (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
<u>Kauneudenhoito ja ihon käsittely</u>			
Kosmetologiset huoneistot ja laitokset	115	43	39
Muu ihon käsittely tai hoito	5	0	0
Solarium	3	2	2
Tatuointi ja lävistys	27	8	9
<u>Kokoontuminen, lasten ja nuorten kohteet</u>			
Kerhotilat	4	0	0
Nuorisotilat ja leirikeskukset	13	3	5
Lasten iltapäiväkerhot	15	0	2
Lasten sisäleikkipuistot	2	0	0
<u>Liikunta ja virkistystoiminta</u>			
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat)	7	7	7
Pienet yleiset uimarannat	5	5	5
Yleiset altaat	6	5	5
Saunat	3	3	3
Yleinen liikuntatila	68	27	23
<u>Majoitustoiminta</u>			
Majoitushuoneistot	30	1	4
<u>Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset</u>			
Ammattioppilaitos	12	2	1
Esiopetus	12	4	3
Korkeakoulu	5	0	0
Lukio	4	1	1
Muut koulut ja oppilaitokset	2	1	1
Peruskoulu	31	8	8
<u>Sosiaalihuollon palvelut</u>			
Lasten päiväkodit ja vastaavat	64	21	24
Lastenkodit/ lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	18	6	3
Tehostetun palveluasumisen yksikkö	52	17	19
Ensi- ja turvakodit	2	0	0
<u>Talousveden toimittaminen</u>			
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	2	1	1
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	2	2	2
Vedenottamo, iso asetus	19	4	4
Yhteensä (kpl)	528	171	171

Tupakkalain mukaisten kohteiden valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset 2025

	Myyntilupia (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
Kaikki myyntipaikat (kohdemäärä vuoden 2025 suunnitelmassa)	108	34	62

Lääkelain mukaisten kohteiden valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset 2025

	Myyntilupia (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
Kaikki myyntipaikat (kohdemäärä vuoden 2025 suunnitelmassa)	65	17	13

Eläinlääkintähuollon käyntitilasto 2025

Kuukausi	Käynnit (kpl)	Käyntien jaottelu - paikka		Käyntien jaottelu - aika	
		vastaanotto	matka	virka-aika	päivystysaika
Tammikuu	253	249	4	244	9
Helmikuu	250	244	6	240	10
Maaliskuu	275	268	7	269	6
Huhtikuu	286	278	8	275	11
Toukokuu	326	314	12	308	18
Kesäkuu	322	307	15	301	21
Heinäkuu	347	336	11	332	15
Elokuu	313	306	7	296	17
Syyskuu	299	291	8	285	14
Lokakuu	327	322	5	313	14
Marraskuu	268	264	4	259	9
Joulukuu	286	275	11	265	21
Yhteensä (kpl)	3552	3454	98	3387	165

Eläinsuojelukäynnit ja eläintautilainsäädäntöön perustuvat tarkastukset 2025

	Kpl
Eläinsuojeluilmoitukset	309
Eläinsuojelutarkastukset, valvontaeläinlääkärit	
- ei huomauttamista	75
- määräyksiin tai kieltoihin johtaneet	74
- uusintatarkastukset	17
- tarkastusyrietykset	99
Eläinsuojelutarkastukset, praktikkoeläinlääkärit	43
Eläintautilainsäädäntöön perustuvat tarkastukset	1
Ammattimaiseen eläintenpitoon kohdistuneet tarkastukset	3
Yhteensä tehtyjä tarkastuksia tai tarkastusyrietyksiä (kpl)	312

Ilmoitusten ja lupahakemusten käsittelyt 2025

	Käsitelty (kpl)
Elintarvikelain mukaiset ilmoitukset ja hakemukset	206
Terveysuojelulain mukaiset ilmoitukset	69
Tupakan, nikotiininesteiden ja savuttomien nikotiinituotteiden myyntilupahakemukset ja ilmoitukset	84
Nikotiinivalmisteiden myyntilupahakemukset	2
Yhteensä (kpl)	361

Viranomaisnäytteenotot ja mittaukset 2025

	Kohteita (kpl)	Suunnitellut (kpl)	Toteutuneet (kpl)
<u>Elintarvikevalvonta</u>			
Projektinäytteenotto (elintarvikkeet ja jää)		101	101
Epidemiaepäilyjen selvittäminen (suunnittelematon)			9
<u>Uimavesi</u>			
Yleiset uimarannat (EU-uimarannat)	7	28	28
Pienet yleiset uimarannat	5	15	15
Yleiset altaat	10		
- Näytteenottopaketti 1 (mikrobit, sameus, pH-arvo, vapaa ja sidottu kloori)		64	44
- Näytteenottopaketti 2 (paketti 1 + KMnO ₄ , urea ja tarvittaessa nitraatti)		57	54
- Näytteenottopaketti 3 (trihalometaanit, otetaan pakettien 1 ja 2 yhteydessä)		(18)	(22)
<u>Talousveden toimittaminen</u>			
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)	16		
- Talousveden laadun säännöllinen valvonta		11	3
Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)	2		
- Jatkuvan valvonnan näytteet		82	80
- Jaksottaisen valvonnan näytteet		18	18
<u>Terveysuojelulain valvonnan mittaukset</u>			
Projektinäytteenotto (pintahygienia)		116	116
Melumittaukset (terveyshaittaepäily, suunnittelematon)			5
Yhteensä (kpl)	40	492	473

Valvontasuunnitelman ulkopuoliset tarkastukset, yhteistyökokoukset, lausunnot ja todistukset 2025

	Toteutuneet (kpl)
Elintarvikelain valvontasuunnitelman ulkopuoliset tarkastukset	26
Terveysuojelulain valvontasuunnitelman ulkopuoliset tarkastukset	63
Elintarvikevalvonnan yhteistyökokoukset	1
Terveysuojelulain valvonnan yhteistyökokoukset	40
Vesitiimin ja pohjavesityöryhmän kokoukset	14
Elintarvikelain mukaiset lausunnot ja todistukset	66
Terveysuojelulain mukaiset lausunnot	20
Käsitelty lausuntopyyntö ympäristöluvista ja asemakaavasta	5
Yhteensä (kpl)	235